

CSEKE ESZTERREL ÉS S. TAKÁCS ANDRÁSSAL
SZUROVE CZ KITTI BESZÉLGET

„SZERETVE, KÖTŐDVE LEHET BOLDOG GYEREKET NEVELNI”

Immár kilenc esztendeje, hogy az *On The Spot* dokumentumfilmes szerelmespárja együtt járja a világot, hogy különleges, valószínűtlenül távoli, ám mégis nagyon közeli emberi sorsokat mutasson be nekünk.

Két évvel ezelőtt megszületett a kisfiuk, aki szülei hivatásának köszönhetően igazi világjáró baba. Eszter és András számtalan kultúrában megfigyelhették, hogyan bánnak a felnőttek a gyerekekkel, ezért kíváncsian hallgattuk történeteiket a nevelésről.

PSZICHÉ: Az *On The Spot* alkotóiként az életetek korántsem nevezhető átlagosnak. A hazai attitűd szerint ilyen pörgős mindennapok mellett hogy is lehetne már gyereket vállalni és nevelni. Ezzel szemben a kisfiatok lassan kétéves, jókedvű, nyitott gyerek.

CSEKE ESZTER: Amikor először gondoltunk arra, hogy talán itt az idő, épp Párizsban voltunk, egy nemzetközi dokumentumfilmes vásárra tartottunk, ami nem túl inspiráló közeg a családalapításhoz. Négy teljes napon át reggeltől estig mindenki próbálja eladni magát, mi is, és ezt érzelmileg általá-

ban nehezen viseljük. Az ottani közeg épp az ellenkező irányba tolt minket: itt verseny van, állandóan jelen kell lenni, ha lemaradsz, kimaradsz... Hogyan is férhetne bele egy gyerek ebbe az életformába?

S. TAKÁCS ANDRÁS: A vásáron a *Diktátorok gyermekei* sorozatunk filmterve díjat nyert, és ebből nőtte ki magát az első komoly nemzetközi koprodukciónk. Az utómunka utolsó fázisában már a kisfiunk is velünk volt. Két évvel később vele együtt tértünk vissza ugyanerre a vásárra, és elárulom, jobban sikerült, mint valaha! Inspirá-

ló volt, emberi és felszabadító, hogy abból a mesterséges, nyüzsgő, ideges üzleti közegből pár órára kiszakadhattunk a kisfiunkhoz, akire a sógornónk vigyázott, miközben mi tárgyaltunk. Akkor csodálkoztunk rá először igazán, hogy jó, gyerekekkel együtt is lehet ezt csinálni, sőt!

PSZICHÉ: Szóval szerintetek hiedelem, hogy akár a karrierben vagy bármi másban gátló tényező lehet egy gyerek? Olyan gyakori, hogy valaki elmegy szülni, aztán azzal a lendülettel le is mond egy fél életre önmagáról, a saját álmairól. >>

„Ha a kicsinek az lesz az alapélménye, hogy éjjel-nappal biztonságban van, és mindig számíthat a szeretteire, nem fog félni.”

ESZTER

haza a családhoz. Így valójában időt takarítok meg, ügyesebben osztom be a napjaimat, és ezt nagyon élvezem. Ami pedig az utazásainkat illeti: a terhességem idején is jártunk vagy tíz országban, a fiunk az utazásba született bele, és érzi, ez az életünk természetes velejárója, nem görcs vagy plusz-stressz, sem nekünk, sem neki. Az első babás út előtt persze én is nagyon izgultam.

PSZICHÉ: A forgatásaitok alkalmával sok éve behatóan tanulmányozzátok, hogyan élnek a különböző kultúrákban a családok. Nyilván nem kerülte el a figyelmeteket az sem, hogyan nevelik a gyerekeiket. Vajon ez befolyásolta azt, hogy ti a kisfiatokkal hogyan léteztek?

ESZTER: Mielőtt megszületett a kisfiunk, sok tradicionális közösségben megfordultunk, és a szemünk sarkából láttuk,

miként bánnak a gyerekeikkel. A legnagyobb hatással az volt ránk, ahogy a tradicionális törzseknél az anyák, az apák és a babák együtt léteztek. A csecsemőket többnyire kendőben hordozták. Együtt voltak a földeken, munka közben, a tűz mellett, a babák hallgatták, nézték és itták magukba a felnőttek mellett az életet, közben persze rengeteget tanultak. Csak akkor sírtak, ha valóban volt valami bajuk, egy ottani gyereknek eszébe sem jutott pusztán több figyelemért toporzékolni.

ANDRÁS: Nem is volt erre szükség, hiszen nem hagyták őket magukra, és a kötődés a szüleikkel folyamatos volt. Ennek persze természeti okai is vannak: a dzsungelben egy pillanatra sem maradhat egyedül egy kisbaba. Ebből az is következik, hogy nem élük meg azt az elhagyatottságot, amit mondjuk az európai és észak-amerikai csecsemők, akiket dr. Spock tanácsait követve éjszakákon át sírni hagytak abban a reményben, hogy majd végigalusszák az éjszakát. Ez a módszer hatására meg is történik, de nem azért, mert a „zsarnok csecsemő” végre megjavul. Ezek a magukra hagyott kisbabák azért nem sírnak, mert megtapasztalják és megtanulják, hogy hiába sírnak, nem jön segítség. Gondoljunk csak bele: mára generációknak ez az alapélménye, aztán csodálkozunk, hogy sok felnőtt zsigeri rettegéssel és elhagyatottságtudattal él egy életen át. Ráadásul kirázza őket a hideg, ha meghallanak egy síró csecsemőt, és többnyire fogalmuk sincs róla, hogy miért...

ESZTER: Amerikában működik olyan segélyvonal, amelyen anyák hívogathatják egymást lelki támaszáért, ha a gyerek sír, és ők nem vehetik a karjukba attól tartva, hogy esetleg elrontják és elkényeztetik. Paradoxon, hogy épp így rontják el, így lesz önállótlán, bizonytalan felnőtt. Mert ha megfordítjuk ezt az egészet, és a kicsinek az lesz az alapélménye, hogy éjjel-nappal biztonságban van, és mindig számíthat a szeretteire, nem fog félni, és bátran, önállóan fedezi majd fel először a környezetét, aztán pedig a nagyvilágot.

„Nagyon nem mindegy, hogy mit hallunk meg a világból: a lemondást vagy a megoldást?”

ANDRÁS

PSZICHÉ: A ti kisfiatok ezek szerint ilyen felfedező típusú gyerekek?

ANDRÁS: A jelszava az, hogy „egyedül”. Ő mindent önállóan, segítség nélkül szeretne megcsinálni, felfedezni, megtanulni. Amikor pedig közösen akar valamit csinálni, akkor azt mondja, hogy „együtt”. Nem a nevelési kézikönyv szerint bánunk vele. Például a mai napig velünk alszik egy szobában, az ő ágya a miénk mellé van tolva.

Bárhol a világban, minden szálláson megoldják, hogy velünk, mellettünk aludhasson. Míg ő igényli, ez így is marad. A törzseknél látott kötődő nevelésnek köszönhető szerintem az is, hogy bizalommal fordul az emberekhez, az idegenekhez is, és már most vannak barátai a világ körül.

PSZICHÉ: Azért nemcsak a félrement nevelés miatti bizonytalanság és félelem jelent gondot. A szülők túlzott féltése,

aggodalma is eredményezhet önállót-lanságot. Ti hogyan érezték ezzel kapcsolatban?

ESZTER: Most megint a törzsek jutnak eszembe, és rögtön egy konkrét példa is, amit Jean Liedloff antropológus jegyzett fel. Egy venezuelai indián falu kellős közepén ott volt egy hatalmas, mély gödör. Még csak el sem volt kerítve semmivel, gyerekek és felnőttek egyaránt nyugodtan jöttek-mentek körülötte, és véletlenül sem esett bele senki sem. Ezzel szemben az Egyesült Államokban egy családi ház kertjében medencét építettek, és körbevették gyerekbiztos kerítéssel, a kaput pedig zárva tartották. Egyszer azonban elfelejtették bezárni, a baba bement, beesett a medencébe, és megfulladt. A nyugati kultúra nevelte baba természetesen nem tudhatta, hogy az veszélyes, hiszen a szülei kerítéssel zárták el a víztől, míg a törzsi gyerek a születése pillanatától ott lógott az anyja hátán vagy mellkasán, sokszor elmentek együtt a gödör mellett, így megtanulta, hogy nem szabad túl közel lennie a mélységhez. Ez a kötődő nevelés és a felnőttekkel töltött idő felruházta őt ezzel a tudással. Ezért nem kell túlféltetni, és ezért nem is fél.

ANDRÁS: Mi úgy neveljük a fiunkat, hogy mindent megmutatunk neki, és mindent elmagyarázunk, amire csak kíváncsi. Ha nem tudjuk, rákérünk majd a világhálón, ám az érdemi információknál tényleg sokkal fontosabb a kötődés és a szeretet. Ha a gyerek tudja, hogy rád mindig számíthat, az mindennek az alapja. Ha pedig túlfélted, pont az ellenkező hatást éred el, mint amit szeretnél: öntudatlanul újra és újra veszélyes helyzetekbe sodorja majd magát. Hiszen amikor azt mondod, hogy „el ne ess”, valójában >>

azt várod, arra számítasz, hogy mindjárt esik. És hogy mit várunk el egy babától vagy épp egymástól, nagyobb jelentőséggel bír, mint gondolnánk, sokszor önmagát beteljesítő jóslatként működik.

PSZICHÉ: A kisfiatok veletek utazik, amikor forgattok, és az *On The Spot* dokumentumfilmjei arról is híresek, hogy tele vannak mélyen megindító, emberi drámákkal. Hogy viselitek érzelmileg ezeket a helyzeteket?

ESZTER: Sok traumatikus élményen vagyunk már túl, és fogalmam sincs, mennyi időbe telik majd feldolgozni ezeket a sűrű éveket, de nemcsak a nyomorban és a fájdalomban vagyunk ott a szereplőinkkel, hanem a boldog pillanatokban és a nagy nevetéseknél is. Emellett még a legsötétebb történeteknek is van felemelő, életigenlő, keserédes része. Sok szereplőnk van, aki nagyon gyakran eszünkbe jut, sokakkal tartjuk is a kapcsolatot, hiszen a történeteik által részesei lettünk egymás életének. Az pedig, hogy a kisfiunk sokat lát, sokat kap a világból, legyen az jó vagy rossz, gazdagítja őt, eszünkben sincs megkímélni ettől. Ha ezt tennénk, védtelen lenne a nehézségekkel szemben. Egyébként az új évadot, ami októberben indult, különösen kemény, tanulságos, de lélekemelő is volt forgatni.

PSZICHÉ: Melyik történet volt az, amely a legmélyebben megérintett benneteket?

ANDRÁS: Olyan emberek a főszereplőink, akik rosszkor, rossz helyre születtek, és a 20. század legsötétebb korszakaiban voltak gyerekek. Ők voltak az ellenség gyermekei. Felnőttekként is feldolgozhatatlan traumákat hordoznak magukban. Egyikük Kambodzsa leghírhedtebb börtönében látta utoljára az édesanyját a vörös khmerek idején, és ma ugyanabban az épületben dolgozik mint takarító. Bemutatjuk a Kanadában élő dr. Máté Gábor magyar orvost, aki 1944-ben született Budapesten egy zsidó család gyermekeként. Az édesanyja úgy mentette meg az életét, hogy egy hónapra odaadta egy idegennek... Mára húsz országban olvassák a traumafeldolgozásról szóló

„Az új évadunk arról szól, hogy egy-egy mélyen traumatikus gyerekkor után hogyan tud vagy éppen nem tud talpra állni az ember.”

ANDRÁS

könyveit. Forgattunk a vietnami háború „élő szemétnek” nevezett, később Amerikában örökbe fogadott árváival is. Az új évadunk arról szól, hogy egy-egy mélyen traumatikus gyerekkor után hogyan tud vagy éppen nem tud talpra állni az ember. A történetek esetében nem törekszünk boldog befejezésre, az életet úgy mutatjuk, ahogy találjuk, de néhány szereplőnknek sikerült teljes, szabad, boldog életet élni, náluk a film vége is happy end.

ESZTER: Forgattunk a 90 éves Edith Eva Egerrel is, aki 16 évesen megjárta a legkeményebb koncentrációs táborokat, majd Amerikába költözött. Titkolta a múltját a gyerekei előtt is, évtizedeken át. Elvégezte a pszichológiai

szakot, gyakorló családterapeuta lett, és borzongató, de annak a hadtestnek is tartott előadást, amely őt kislánként felszabadította 1945-ben. Az egyik katona szó szerint a hullák közül húzta ki. Máté Gáborral és Edith Eva Egerrel is nagyon közel kerültünk egymáshoz, de nemcsak mi, hanem a kisfiunk is. Sok barátunk van a világban, és a gyerekiünk részese lehet olyan hihetetlen találkozásoknak, amelyeket hónapokkal később is emleget. A hivatásunknak köszönhetően szeretetkapcsolataink születtek szerte a világon, és ez hihetetlenül jó érzés. Örölnénk, ha a fiunk még jó darabig úgy tanulhatna tőlünk és velünk együtt, hogy mindenhová velünk tart. ☺